

УДК 504

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ «ПІВОВАРНІ «ОПІЛЛЯ»»)

Садовник С., магістрант \
Тернопільський національний педагогічний університет
Файфура В.В., канд. екон. наук, доцент
E-mail: vyfaifura@gmail.com
Горун М.В., канд. географ. наук
Західноукраїнський національний університет

В умовах глобалізаційних процесів світової економіки, одним із найефективніших управлінських методів реалізації принципів сталого розвитку та дієвих інструментів суттєвого зменшення величин антропогенного впливу суб'єктів господарювання на довкілля є системи екологічного менеджменту, які опираються на виконання вимог стандарту ISO 14001:2015 (саме у стандартах ISO серії 14000 «екологічний аспект» визначено як елемент діяльності підприємства, його продукції або послуг, який взаємодіє або може взаємодіяти з навколишнім середовищем). Вони стали особливо важливими для підприємств харчової промисловості, оскільки саме для них вимоги щодо якості продукції, дотримання технологій виробництва та іміджеві оцінки відіграють головні ролі при позиціюванні себе на внутрішньому (українському) та закордонних (європейському) ринках, задля розширення збуту продукції й підвищення рентабельності виробництва.

Для споживачів із України та Європейського союзу вагомою є також іміджева складова виробництва продукції, в тому числі його екологічність. Як свідчить досвід, економічні втрати, зумовлені екологічними ризиками та впливами на довкілля у різних країнах Європи становлять, приблизно 3-5% від ВВП. Відповідно, запобігати формуванню екологічних збитків найкраще через запровадження систем управління, які б не потребували складного адміністрування та організації контролю, та несли б у своїй основі індивідуально мотивовану ініціативну діяльність суб'єктів господарювання, спрямовану на досягнення конкретних екологічних цілей і завдань.

Останнім часом багато українських науковців присвячують питанням екологічного менеджменту свої дослідження, зокрема С. Берзіна, В. Берзін, В. Вакараш, А. Ворфоломеєв, В. Горопацький, Н. Дюжилова, О. Картавцев, Л. Кожушко, Л. Максимів, П. Скрипчук, О. Потай, С. Перминова, О. Ткач, І. Ярьєковська. Але їх праці більше стосуються загальних підходів реалізації стандартів групи ISO 14000, а от сучасні реалії вимагають дослідження питань запровадження та подальшого удосконалення системи екологічного менеджменту на підприємствах конкретних галузей – зокрема для харчових підприємств. Тому предметом нашого дослідження є особливості впровадження систем екологічного менеджменту на одному із провідних підприємств харчової промисловості Тернопільської області ТзОВ «Пивоварня «Опілля».

Пивоварня є національним виробником – її представництва працюють в усіх регіонах України. «Опілля» є одним із найуспішніших виробників, про що свідчать результати роботи – підприємство постійно входить до списку 100 кращих брендів України, а в регіоні стабільно отримує найвищу довіру серед споживачів. Підприємство пройшло кардинальну технічну реконструкцію, введені нові лінії виробництва і розливу, розширено асортимент продукції, а, відтак, назріває необхідність виходу (інтеграції) на зовнішні ринки, що потребує й удосконалення систем менеджменту.

Суттєвими перевагами запровадження менеджменту на основі стандарту ISO 14001:2015 для ТзОВ «Пивоварня «Опілля» є:

- ✓ зменшення видатків через підвищення ефективності використання енергетичних, сировинних і матеріальних ресурсів, зменшення обсягів відходів;
- ✓ оптимізація ресурсокористування і економія ресурсів й коштів шляхом вироблення продукції, що підлягає вторинній переробці або випуску побічної продукції;
- ✓ скорочення екологічних платежів;
- ✓ формування екологічного іміджу виробництва, перетворення «Опілля» на «зелений» бренд регіону та зростання довіри до продукції з боку споживачів;
- ✓ недопущення екологічних інцидентів і зниження ризику юридичної відповідальності;
- ✓ підвищення рівня ринкової конкурентоспроможності шляхом забезпечення високої якості продукції і послуг (давно встановлено прямий зв'язок між дотриманням принципів екологічної політики й екологічного управління з поліпшенням екологічних характеристик продукції; останнім часом у свідомості споживачів якість продукції все більше асоціюється з її відповідністю екологічним стандартам);
- ✓ перспективи виходу на ринки збуту європейських країн, що є можливим тільки з дотриманням міжнародних екологічних стандартів та критеріїв екологічності продукції, технологій і організації виробництва;
- ✓ розширення можливостей для доступу до грантових фондів і кредитів;
- ✓ можливість демонстрації клієнтам та контрагентам сертифікатів екологічної відповідності, підтримка добрих стосунків із сусідніми об'єктами та громадою Тернополя, поліпшення зовнішньої комунікації;
- ✓ внутрішня ідентифікація потенціалу зменшення витрат та сфер діяльності, які потребують удосконалення.

Враховуючи відповідні рекомендації [1, с. 49-50] і специфіку самого підприємства, ми пропонуємо алгоритм запровадження систем екологічного менеджменту на ТзОВ «Пивоварня «Опілля». Він передбачає низку конкретних послідовних кроків, реалізація яких забезпечить вище перелічені переваги бізнес-діяльності:

1) усвідомлення необхідності переходу до систем екологічного менеджменту і прийняття відповідного рішення з боку керівництва про

розроблення та впровадження системи екологічного менеджменту на пивоварні;

2) організація навчання фахівців у сфері освоєння положень групи міжнародних стандартів ISO 14001;

3) комплексна екологічна оцінка існуючої на підприємстві ситуації і системи менеджменту;

4) формування виконавчої групи з розроблення системи екологічного менеджменту на ТзОВ «Пивоварня «Опілля»;

5) розроблення Плану впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві.

План впровадження системи екологічного менеджменту пивоварні має чітко показати виробничі та організаційні особливості підприємства, описати потреби і очікування усіх зацікавлених сторін, вимоги до нової системи менеджменту, необхідні ресурси, які треба залучити, а також визначити відповідальних осіб і встановити конкретні терміни.

Перебудова системи управління підприємством передбачає загострення уваги до усіх екологічних і суміжних з ними аспектів діяльності пивоварного заводу, ідентифікацію усіх ризиків і можливостей реалізації цього Плану, перегляду усієї корпоративної екологічної політики і встановлення нових екологічних цілей.

Конкретизація таких завдань можлива за умови докорінної ревізії відповідальності й повноважень персоналу, проведення внутрішнього екологічного аудиту виробничих процесів і системи управління, використанню сучасних, в т. ч. інформаційно-цифрових, методів та інструментів оперативного екологічного контролю, формування системи екологічних показників діяльності підприємства, створення ефективної системи коригування дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти. / С. В. Берзіна, І. І. Ярьєцьковська та ін. – К: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. – 134 с.